

ענני הכבוד

1. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף יא עמוד ב
דתניא: כי בסכות הושבתי את בני ישראל - ענני כבוד הויו, דברי רבי אליעזר. רבי עקיבא אומר סוכות ממש עשו להם.

2. טור אורח חיים הלכות סוכה סימן תרכה

בסוכות תשבו שבעת ימים וגו' למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם וגו' תלה הכתוב מצות סוכה ביציאת מצרים וכן הרבה מצות לפי שהוא דבר שראינו בעינינו ובאזנינו שמענו ואין אדם יכול להכחישנו והיא המורה על אמיתת מציאות הבורא יתעלה שהוא ברא הכל לרצונו והוא אשר לו הכח והממשלה והיכולת בעליונים ובתחתונים לעשות בהן כרצונו ואין מי שיאמר לו מה תעשה כאשר עשה עמנו בהוציא אותנו מארץ מצרים באותות ובמופתים והסוכות שאומר הכתוב שהושיבנו בהם הם ענני כבודו שהקיפן בהם לבל יכה בהם שרב ושמש ודוגמא לזה צונו לעשות סוכות כדי שנזכור נפלאותיו ונוראותיו

3. תלמוד בבלי מסכת תענית דף ט עמוד א

רבי יוסי ברבי יהודה אומר: שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל, אלו הן: משה, ואהרן, ומרים. ושלוש מתנות טובות ניתנו על ידם, ואלו הן: באר, וענן, ומן. באר - בזכות מרים, עמוד ענן - בזכות אהרן, מן - בזכות משה.

4. בית אלוקים למבי"ט שער היסודות פרק לז

וראו לתת טעם במקום זה למה שראינו שהוקבע חג הסוכות רמז לענני כבוד, ולא הוקבע שום רמז לנס הבאר והמן שהתמידו גם כן כל ארבעים שנה שהיו במדבר בזכות האחים הרועים. ואפשר לומר כי גם שהבאר והמן היו נסים מפורסמים לעין כל והתמידו כל ארבעים שנה, כיון שהיה דבר הכרחי שא"א בלי מציאותם כלל לא הוקבע רמז להם, אבל ענני כבוד שלא היה כל כך הכרחי כמו הם אלא כדי שלא יהיו בחורב ביום וקרח בלילה, הוקבעו ימי החג רמז לענינם, כי גם בדבר שלא היה הכרחי כמאכל ומשתה עשה האל ית' נס ופלא עמהם במדבר,

5. שפת אמת בראשית לחנוכה שנה תרמא

חנוכה ופורים הם הארות מרגלים. רק הג' רגלים המפורשים בתורה הם תורה שבכתב. ויש נגד זה ג"כ רגלים מתורה שבע"פ. והם אורות המקבלים כדמיון אור הלבנה שהיא מאור החמה כידוע. כן ע"י כוחן של בני"ב בקבלתם היו"ט כראוי. נשאר מכל יום טוב רשימה בכנס"י. ובכח זה הוציאה כנגדן רגלים אחרים. וחנוכה הארה מחג הסוכות. ופורים מחג השבועות. ומחג הפסח מקוים אנו להיות עוד כמ"ש כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות.

6. פני הושע מסכת שבת דף כא עמוד ב

ולכאורה יש לתמוה כל טורח הנס זה למה דהא קי"ל טומאה הותרה בציבור והויו יכולין להדליק בשמן טמא ובשלמא למ"ד דחוייה בציבור [פסחים ע"ט ע"א] ניחא הכא שפיר קצת משא"כ למ"ד הותרה בציבור דאפילו הדורי לא מהדרין כדאיתא ביומא [ו' ע"ב] א"כ קשה טובא....

לכך נראה דעיקר הנס לא נעשה אלא להודיע להם חובת המקום עליהם כדאשכחן שנעשה זה הנס תמיד [אבות פ"ה מ"ב] שלא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם והואיל ואיתרחיש להו ניסא בעיקר הענין שנגאלו גאולה שלימה מיד מלכות יון הרשעה שהיו אומרים לישראל כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלהי ישראל וגזרו כמה שמדיות ועכשיו שנגאלו ונעשה להם נס גדול ששלטו בשונאיהם, לכך נעשה להם ג"כ נס זה בענין הנרות שהוא עדות לישראל שהשכינה שורה בהם כדדרשי נמי לענין נר מערבי אלא שלאחר מיתת שמעון הצדיק אפילו נר מערבי לפעמים היה כבה והולך לכך נעשה

להם נס בזה הענין ממש באותן הימים שהיו עת רצון להודיע שחזרו לחיבתן הראשונה. כן נראה לי נכון.

7. שיחות מוסר מאמר טז

1 | כשהורד יוסף מצרימה נאמר: "יהנה אורחת ישמעאלים באה מגלעד וגמליהם נושאים נכאת וצרי ולט הולכים להוריד מצרימה" (בראשית לו כה), ואמרו חז"ל: "והלא אין דרכם של ערביים להיות טוענים אלא עורות ועטרן, אלא בא וראה מה זימן הקב"ה לאותו צדיק באותה שעה, שקים מלאים בשמים, שהרוח מנשבת בהם, מפני ריחן של ערביים" (ילקוט שמעוני בראשית רמז קמב).

2 | ולכאורה אין הדברים מובנים. בשעה קשה זו שיוסף הורד מצרימה, בשעת נפילתו מאיגרא רמא - בן זקונים של יעקב אבינו, המוסר לו כל מה שלמד משם ועבר, לבירא עמיקתא, לחיות נמכר לעבד למצרים - מקום מ"ט שערי טומאה, ארץ סוגרת ומסוגרת אשר אין עבד יכול לברוח משם, ולא נראה שאי פעם יוכל להשתחרר, [והכל אירע באופן כה פתאומי ובבת אחת בלי שיהיה ליוסף שהות להסתגל למצבו הנורא (עיי' מאמר יא)], בשעת חושך ואפילה זו, מה הבדל יש ליוסף אם יריח ריח עטרן ונפט או ריח של בשמים, וזו ריח של בשמים באותה שעה מדיה יוכל להועיל לו משהו, או יוכל להסב לו קורת רוח? אתמהבה

אך כשנעמיק בדבר נראה שדבר גדול הוא ריח בשמים זה, ומשמעות שונה לו לגמרי, כי בשעת "חושך ואפילה" זו, בשעה שכל עולמו חרב עלינו, עלול היה יוסף

להגיע לידי יאוש ח"ו, לכאורה הקב"ה מעלים את עיניו ממנו לגמרי, וברי הוא "אבוד" ו"נשכח" ח"ו, בשעה קשה זו נרמז לו מן השמים שאין הדבר כן, ד' עמו ועדיין הוא תחת השגחתו ית', ואין לו לאבד את בטחונו בהש"ת. הקב"ה מזמין לו ריח טוב שלא כדרך הטבע, להורות לו שאינו "אבוד" ו"נשכח", אלא אדרבה הקב"ה מוליכו יד ביד והוא יורד עמו מצרימה, כדרך שאמר הקב"ה ליעקב: "אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה" (בראשית מז ד). ריח בשמים זה הרי הוא קרן אורה בחשך שבו הוא נתון, ועל ידו נפתח ליוסף פתח תקוה לחזור ולהתרומם משפל מצבו, כענין שאמר יונה הנביא (יונה ב ה): "ואני אמרתי נגרשתי מנגד עיניך [העלמת עין ממני] אך אוסיף להביט אל היכל קדשך". ופרש"י: "כשראיתי שקיימתני כל הימים, ידעתי כי אוסיף להביט אל היכל קדשך".

3 | נמצינו למדים שנס זה שנעשה ליוסף לא היתה תכליתו בכדי למנוע ממנו ריע גרידא, אלא כדי להאיר פנים אליו שיתחזק ויידע וירגיש שאף במצב זה אין הוא "נעזב". ח"ו, אלא ד' עמו ואוהבו, ומזמין לו ריח של בשמים, וילמד מזה שכל היסורים הבאים עליו, מתוך אהבת ד' הם.

4 | והנה מצינו כמה ניסים שנעשו לכאורה לצורך דברים שנראים פעוטים. וכמו הנס שמצינו אצל דוד וגלית: "ויך את הפלישתית אל מצחו ותטבע האבן במצחו ויפול על פניו ארצה" (שמואל-א יז מט) לא היה לו ליפול אלא לאחוריו, שהרי על מצחו הוכה, אלא כדי שלא יצטער דוד לילך לחתוך את ראשו, שנשתכר דוד עכשיו שתים עשרה אמות זורתיים, שקומתו של גלית שש אמות זורת וכו'" (רש"י שם בשם מדרש תהלים).

5 | והדברים מתמיהים, הרי אמרו חז"ל: "כמה מגונה אדם זה שנשתנו בשבילו סדרי בראשית" (שבת נג ב, וע' תענית כד א, בבנו של ר"י דמן יוקרת), שינוי סדרי בראשית לאו מילתא זוטרתא היא, ואילו כאן נעשה שינוי הטבע כדי למנוע מדוד טורח מועט בהילוך שתים עשרה אמות זורתיים, ומה צורך יש לחסוך ממנו הליכה פעוטה זו לכרות ראשו של גלית, הליכה שלא היה בה קושי כלל.

6 | וכן מצינו בפירוש אוה"ח הק', במה שנאמר לאברהם אבינו: "שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אתה שם צפונה ונגבה וקדמה וימה" (בראשית יג יד), ופירש האוה"ח הק': "טעם שהוצרך לומר מן המקום אשר אתה שם, כאן עשה לו נס עצום, שיוכל לראות מצפון לדרום וממערב למזרח ממקום אחד מבלי שיוצרך לסובב". ויש להבין וכי כ"כ קשה היה לו לאברהם אבינו לסובב את עצמו ולראות את הארץ לכל רוחותיה עד שהיה צריך לעשות לו נס עצום כזה. [ואמנם נתבאר

1
במק"א (מאמר צב) כי אינה דומה דאית א"י כולה כאחת לראייתה לחלקיה, צד אחד ואח"כ צד אחר, כי דבר שלם הוא מציאות אחרת לנמרי. אך מלשון האוה"ח משמע שהנס נעשה כדי למנוע מאברהם את הצורך לטובב ראשו.

6
אכן על פי דרכנו שיש נס שכל תכליתו היא הארת פנים, נבין גם את מהותם של הניסים הללו. ונקדים בזה משל, במשפחה אחת אבד יהלום יקר ערך, אשר היה ירושה להם מדור דור, וכל בני המשפחה נצטערו צער גדול מאוד וטרחו בכל כוחם לחפשו. לאחר יגיעה וחיפוש נרחבים נמצא היהלום ע"י אחד הילדים, עמד אביו ונשקו על ראשו. שמחת המשפחה כולה היתה רבה מאוד, ובכללם שמח גם הילד מוצא האבידה, אך מלבד שותפותו בשמחה הכללית היתה לו שמחה פרטית - שמחת הנשיקה שקיבל מאביו.

11
וזהו גודל ענינם של הניסים הללו, ודאי נס הריגת גלית ע"י דוד היה גדול מאוד, היה בזה קידוש ד' גדול וישועה לכל ישראל ולדוד בתוכם, אך דוד זכה לנס מיוחד שנעשה לו, ל"נשיקה" פרטית, והוא הנס של נפילת גלית על פניו כדי לחסוך לן הליכת י"ב אמות וזרתיים, אשר אמנם אין בכך חשיבות מצד עצמו, אלא כל קולו הוא הארת פנים מיוחדת אליו, מלבד הנס הכללי לכלל ישראל. ואדרבה ככל שהצורך בנס זה היה קטן יותר, היתה הארת הפנים לדוד גדולה יותר.

16
וכענין זה הוא הנס שנעשה לאברהם, שיראה את הארץ כולה בראייה אחת בלא שיצטרך לטובב פניו. הבטחה זו שזכה בה באותה עת: "כי כל הארץ אשר אתה רואה לך אתננה ולזרעך עד עולם, ושמתי את זרעך כעפר הארץ וכו', קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה" (בראשית יג טו-יז), הרי היא הבטחה על בנין כלל ישראל, והבטחה על הארץ, אשר בזה נתמלאה תכלית הבריאה כולה, אך בשעת הבטחה זו זכה אברהם ל"נשיקה" מיוחדת - שנעשה לו נס שלא יצטרך לטובב פניו בשעה שראה את הארץ, נס שאינו בשביל כלל ישראל אלא בשביל אברהם עצמו - הארה מיוחדת שזכה לה.

8. תוספות יום טוב מסכת ברכות פרק ז משנה ג

ויש עוד שינוי בנוסחי אלו הברכות זו מזו. דבברכת הזימון תקנו אלהינו ובברכת התורה ה'. אמנם זה מבואר כי המזון הדין נותן לכלכל את בראיו ולפיכך תקנו זה השם שהוא מדת הדין והוראתו אלהות ואדנות. אבל התורה לא נתנה אלא בחסדו כדאמר (ישעיה מב) למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר כי איזה שורת הדין הנותנת להודיע דרכיו ומשפטיו לברואים והרי לא עשה כן לכל עובדי כוכבים שהם גם כן בראיו ולפיכך תקנו בברכת תורה שם זה שהוא מדת הרחמים:

9. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף לו עמוד א

לכדתינא: בנים אתם לה' אלהיכם, בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים - אתם קרוים בנים, אין אתם נוהגים מנהג בנים - אין אתם קרוים בנים, דברי ר' יהודה; רבי מאיר אומר: בין כך ובין כך אתם קרוים בנים, שנאמר: בנים סכלים המה, ואומר: בנים לא אמונן בם, ואומר: זרע מרעים בנים משחיתים, ואומר: והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי.

10. ספר נצח ישראל פרק יא

ובארו בזה כי לדעת רבי יהודה כיון שבשם "בנים" הצירוף היותר שיש לישראל אל אביהם שבשמים, אם אין עושים מעשה בנים אין ראויים הם לשם הזה, שכבר בטל השם הנכבד הזה. ולדעת רבי מאיר אינו כך, כי שם "בן" נאמר על שהוא יתברך אב ועלה לישראל, ואם ישראל סרו ופרשו מן אביהם - זהו מצד העלול עצמו, אבל מה שהוא יתברך עלה להם - לדבר זה אין הסרה כלל, כי אין ההסרה שלהם רק מצד העלול עצמו, ולא מצד העלה. לכך בכל ענין נקראו "בנים"....

וכל זה מפני כי אין שייך בטול לענין זה אשר נקראו "בנים", כי שם "בנים" מצד אשר השם יתברך הוא עלה להם, כמו האב שהוא עלה אל הבן, והוא מצד עצמו של האב, ודבר זה אין שינוי לו

בכל חטא אשר יעשו, תהיה החטא מה שהוא, שכל חטא שהוא הסרה מן השם יתברך - הכל הוא מצד העלול. אבל מצד כי הוא יתברך עלה להם, דבר זה הוא מצד אמיתת עצמו.

11. אמרי ברוך סוכות עמ' קג

[בשם הדברי יואל] וצריך לומר שעשו להם ישראל במדבר סוכות מעשי ידי אדם כדי לחסות בהם מזרם וממטר ובזה היו נשמרים כבר גם מחיות רעות מזיקים וע"כ לא היה עוד הכרח שיהיו מוקפין בענני הכבוד, אלא דלישראל הראה להם הקב"ה חיבה יתירה בתוספת טובה מרובה, דמלבד הסוכות שעשו לעצמם, הוסיף עוד להקיפם גם בענני הכבוד.

12. רש"י שמות פרשת בשלח פרק יד פסוק טו

מה תצעק אלי - למדנו שהיה משה עומד ומתפלל, אמר לו הקדוש ברוך הוא לא עת עתה להאריך בתפלה שישראל נתונין בצרה. דבר אחר מה תצעק אלי עליי הדבר תלוי ולא עליך, כמו שנאמר להלן (ישעיה מה יא) על בני ועל פועל ידי תצוני:

דבר אל בני ישראל ויסעו - אין להם אלא ליסע שאין הים עומד בפניהם, כדאי זכות אבותיהם והם והאמונה שהאמינו בי ויצאו, לקרוע להם הים:

13. משך חכמה שמות פרשת בשלח פרק יד פסוק טו

(טו) מה תצעק אלי, דבר אל בני ישראל ויסעו. במכילתא (פרשה ג סעיף א): ר' יהודה אמר, אמר הקדוש ברוך הוא למשה: משה אין להם לישראל אלא ליסע! נראה דמפרש דכל בני ישראל הלכו אחרי משה כצאן בבקעה אחר הרועה, אמנם בים צוה הקדוש ברוך הוא למשה שיסע אחרי העם, והמה באמונתם בו ילכו בתוך הים, ובזכות הנסיעה שיבואו תוך המים בים יבקע להם הים. לכן כתוב (פסוק יט) "ויסע מלאך האלקים ההולך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם" - זה משה שנקרא כאן "מלאך האלקים", וכמו שכתוב בחגי (א, ג) "ויאמר חגי מלאך ה'" [יעוין ריש ויקרא רבה]. לכן בזכות שהלכו לים ומשה אחריהם נבקע הים. ולכן אמרו להלן במכילתא (פרשה ה סעיף ב): מתוך שהיו נוטלין עצה קפץ נחשון בן עמינדב ונפל לים. ויעוין תוספתא ברכות פרק ד, טז. וזה שאמר "דבר אל בני ישראל ויסעו" - הם יסעו ואתה אחריהם, ובזכות זה יבקע הים.

14. שיעורי הרב מועדים עמ' 168-172

יציאת מצרים וקריעת ים סוף

המאורע ההיסטורי שהוא הדגם המושלם לישועה הוא יציאת מצרים. לא מלאך ולא אדם עזר להקב"ה בליל שימורים פלאי זה: "...אני ולא מלאך; ...אני ולא שרף; ...אני ולא שליח; אני ה', אני הוא ולא אחר" (הגדה של פסח). וחרי הדבר תמוה - ביציאת מצרים, לא משה ולא בני ישראל שרו שירה לחודות על הנס הגדול שראו וחוו. רק אחרי שבעה ימים, אחרי קריעת ים סוף, שרו משה ובני ישראל שירת הים. מדוע המתינו משה ובני ישראל שבוע ימים כדי לשיר שירה?

הרב הסביר שקיים הבדל יסודי בין יציאת מצרים לבין קריעת ים סוף. יציאת מצרים היא ישועה גמורה. לא היה צורך בעזרה מצד האדם, וגם הקדוש ברוך הוא לא רצה עזרה כזאת: "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר" (שמות יב, כב). כל אחד מבני ישראל נשאר בביתו, אוכל מקרבן הפסח, ומסתכל איך מתפתחים הדברים. על ישועה כזאת יש שירה קלושה.

לעומת זאת, בקריעת ים סוף הבורא הציע לעם ישראל תפקיד קטן בגאולה. הוא ביקש מהם קפיצה מתוך אמונה, לקפוץ לתוך הים עוד לפני שהים יבקע. החלם של המים הקרים, הפחד מפני טביעה, הם ה"תרומה" לנס קריעת ים סוף. באותו זמן נעשו בני ישראל שותפים להקב"ה, ולכן התוצאה היא שאחרי הנס, שרו משה ובני ישראל כהודאה לה'.

חך סיני והר המורה

חך הוסיף כי החשיבות של התערבות האדם בתכניותיו של הקב"ה יש בה כדי לפרש חריגה הלכתית-היסטורית. הר המורה, הוא הר הבית, שומר על

4

1 מדושתו אף על פי שבית המקדש הרב, ולכן אמור להיכנס בטומאה להר הבית
כב, יד). כשהאדם מצפה לגילוי שכינה, עושה אפילו משהו לקדם את גילוי
השכינה, מתקיימת הקדושה במקום לעולם ועד.

6 תפקידו המרכזי של האדם בהחלת קדושה הוא רעיון מרכזי בהלכה. כך למשל,
אם סופר לא כיוון בכתיבת שם הוי"ה בספר תורה לשם קדושת השם, אין
קדושה לא בשם ולא בספר התורה. אין שום השפעה למסר הנשגב העולה
מהכתוב בתורה - ללא כוונת הסופר בכתיבת השם שהוא כותבו לתכלית
קדושת הספר, ואפילו הביטוי המוחלט לאמונה, ה"שמע", אינו קדוש.

11 מי מחיל קדושה על ספר תורה? האדם. איך חלה קדושה על קרבן לפי ההלכה?
על ידי כך שהאדם הקדיש אותו. מי מקדש את המועדים על ידי קביעת
ההודש? ישראל. בין בקדושת חפצא, בין בקדושת הזמן, כמעט אין דבר שאין
האדם משתתף פעיל בהחלת הקדושה עליו.

בזמן הזה? לעומת זאת, הר סיני שעליו נתן ה' את התורה, אין בו שום
קדושה, ואין איסור לעלות עליו, וכמו שנאמר: "במשך היבל המה יעלו בקרי"
(שמות יט, יג). מה היא סיבת ההבדל הזה בין שני ההרים?

16 הרב הטעים שההבדל נעוץ בעובדה שבני ישראל לא השתתפו בנתינת התורה.
הם אפילו ישנו בליל שבועות, ומשה היה צריך להעיר אותם כדי לקבל את
התורה. בני ישראל עצמם לא נדרשו לתרום מאומה לאירוע חשוב זה
בתולדות עם ישראל. לפיכך, אף על פי שהר סיני היה אתר גילוי השכינה
הגדול ביותר בתולדות האנושות, פקעה הקדושה ששרתה עליו.

21 אך הר המוריה שונה ממנו. מאות שנים לפני השראת השכינה על ההר, בנה
שם אברהם אבינו מזבח, ועקד עליו את יצחק בנו. בכך נעשה אברהם שותף
בהקדשת הר הבית, וכלשון התורה: "אשר יאמר היום בהר ה' יראה" (בראשית

15. ראש דוד לחיד"א מועדים עמ' קג

ועוד שמעתי שם הרב כמהר"ר ישועה דיין זלה"ה דהענני כבוד נתונים נתונים המה בלי שאלה.
ומטובו וחסדו פרש עני למסך, משא"כ הא לחמא והמים להם נתן להם ע"י שאלה בתלונה ותרעומת.
ולכן לא נצטוינו לעשות זכר כי אם לענני הכבוד. אשר חסד ה' וטובו הגדול השפיע בצחצחות, ובצל
ש-קי יתלוננו אור מקיף בלי שאלתם.

16. אור החיים שמות פרשת בשלח פרק יד פסוק טו

1 (טו) מה תצעק אלי. קשה ולמול מי יצעק אם לא לה' אלהיו ובפרט בעת צרה דכתיב (יונה ב') קראת
מצרה לי, (תהלים קי"ח) מן המצר קראתי יה, ואם לצד שהרבה להתפלל הלא כל עוד שלא נענה
מהעונה בצר לו לא ירף מתפלה. עוד רואני כי נתקבלה תפלתו ואמר לו ה' הרם את מטך וגו' אם כן
קבלות זה שאמר מה תצעק אלי למה. עוד קשה אומרו דבר אל בני ישראל ויסעו להיכן יסעו אם
רודף מאחור והים לפניהם, ואם הכוונה אחר שביקע הים אם כן היה לו לומר הרם את מטך וגו' ואחר
כך יאמר דבר אל בני ישראל וגו'.

11 אכן יתבאר הענין על פי מאמרם ז"ל (שמות רבה פכ"א) שישראל היו נתונים בדין מה אלו אף אלו,
ודבר ידוע הוא כי כח הרחמים הוא מעשים טובים אשר יעשה האדם למטה יוסיפו כח במדת הרחמים
ולהיפך ב"מ ימעטו הכח, והוא אומרו (דברים לב יח) צור ילדך תשי, נהנה לצד שראה אל עליון כי
ישראל קטרגה עליהם מדת הדין, והן אמת כי חפץ ה' לצדק ישראל אבל אין כח ברחמים לצד
מעשיהם כזכר, אשר על כן אמר למשה תשובה נצחת מה תצעק אלי פירוש כי אין הדבר תלוי בידי
הגם שאני חפץ עשות נס כיון שהם אינם ראוים מדת הדין מונעת ואין כח ברחמים כנגד מדת הדין
המונעת, ואמר אליו דבר אל בני ישראל פירוש זאת העצה היעוצה להגביר צד החסד והרחמים דבר
אל בני ישראל ויתעצמו באמונה בכל לבם ויסעו אל הים קודם שיחלק על סמך הבטחון כי אני אעשה
להם נס ובאמצעות זה תתגבר הרחמים ואתה הרם את מטך פירוש באמצעות מעשה הטוב נעשה

(8)

להם הנס ובקע הים כי גדול הבטחון והאמונה הלז להכריעם לטובה. ותמצא שכן היה וצדיק הראשון
הוא נחשון בן עמינדב ונכנס עד גרונו ולא נבקע הים עד שאמר כי באו מים עד נפש כמאמרם ז"ל
(סוטה ל"ז א) ובזה נתישבו הכתובים על נכון.

(6)